

Sistemin sinir uçları

Akif Emre, 18 Ekim 2016,

http://www.yenisafak.com/yazarlar/akifemre/sistemin-sinir-uc-lari-2033585?utm_source=partners&utm_medium=gazeteoku.com&utm_campaign=feed

İmparatorlukların tasfiyesi sonrası ortaya çıkan uluslararası sistemde Türkiye'nin durumu istisnadır. Batılı imparatorluklar tasfiye edildiğinde jeopolitik ve jeostratejik hinterlandı yeni duruma adapte ederek, bir şekilde nüfuz alanlarını sürdürdüler. Britanya'nın, Fransa'nın imparatorluklarının tasfiyesi sömürgelerinden el etek çekmeleri anlamına gelmedi. Bir şekilde yeni formülasyonlarla (Common Wealth gibi) ekonomik ve siyasal bağımlılık ilişkisini sürdürmeye devam ettiler. Bunu mümkün kılan en önemli argümanlar da kültür ve dil ortak paydası idi. Osmanlı'nın tasfiyesinde ise hafızası ve mirası ile tamamen tarihten silinmesi hedeflendi. Osmanlı'yı tasfiye eden emperyalist güçler mirasına konarak vassal ilişkilerini tesis ettiler. Zaten Osmanlı'yı tasfiyeye götüren de onun jeoekonomik ve jeostratejik mirası idi. Petrolün dünya ekonomisindeki stratejik önemi anlaşıldıktan sonra bu silahın Osmanlı'ya bırakılmaması gerekiyordu. Ve tasfiye sonrası bu ekonomik mirasa da sömürgeciler konacaktı.

Türkiye'nin doğuşu ile Osmanlı geçmişinin reddi hikâyesinin böylesi stratejik bir arka planı var. Osmanlı'yı geri bir medeniyetin temsilcisi olduğu için reddettiğini ileri süren Cumhuriyet elitleri aslında sömürgecilerin konuştuğu maddi mirasın da hatırlanmamasına hizmet ettiklerinin farkında bile değillerdi belki.

Bugünlerde gündeme gelen Musul, Lozan gibi konular bu çerçevede dünya sisteminin sinir uçlarına dokunmak demektir. Sistemin sinir uçlarına dokunmanın maliyeti de o derece büyük olabilir.

Türkiye'nin herhangi bir ulus devlet olmayı içine sindirmesinin adıdır Lozan. Teorik olarak ulus devletin imparatorluk hayalleri kurması, bu yönde stratejiler belirlemesi bir çelişki. Diğer tarafta, tasfiyenin tümüyle tamamlanmadığı, tasfiyede yeni düzenlemeler yapılmak istendiği ve bu düzenlemede Türkiye'nin kendine düşen misyonu yerine getirmesi gerektiğini ima edenler de yok değil. Bu durumda iki farklı çelişki/soru ortaya çıktı. İlki, tasfiye edilmiş bir imparatorluğun varisi olmak tespitinden yola çıkan yaklaşım aynı zamanda 'sıfır sorun' ile 'tarihi miras' gerilimi arasında bir yol almaya çalıştı. Bu gerilimi aşabilmek için şu soruların cevaplanması gerekiyordu: Eğer herhangi bir ulus devlet değil de imparatorluk varisi ise henüz hesabı görülmemiş pek çok sorunu halletmesi gerekiyordu. Bu da reel gücü ile romantize ettiği geçmişi arasında senkronize bir stratejiyi gerekli kılıyordu. Real politik anlamda bu yaklaşım neo ittihatçılığı çağrıştıran anakronizmi ortaya çıkaracaktı.

Zira tasfiye edilmiş imparatorluğun mirası milletlerarası sorunlarını masaya getirmek tasfiyenin bakiyesi olan sahadaki yapay unsurlar ve onların sömürgeci patronları ile hesaplaşmayı gerektirecekti ki bu da pratik gücünü ve siyasal anlamda ulus devlet modelini aşan bir durumdu. İkinci soru mevcut ulus devlet yapısı, anlayışı ve meşruiyet sınırları dâhilinde imparatorluk siyasetinin ne kadar mümkün olacağı, bunun argümanlarının ne olacağı sorusudur. Tarihi bağlar, devralınan tarihi miras tek başına böylesi bir siyasal, kültürel dizaynı gerçekleştirmeye elverecek mi?

Türkiye İslamcılarını açısından asıl açmaz ise, İttihatçılıkla İslamcılık arasındaki ayrışmayı belirleyen çizgi yani olayın İslami çözümü ve fihhi boyutudur. Muhtemelen de Ortadoğu yeniden tanzim edilirken, özellikle Arap Baharı sonrası gelişmelerde Türkiye'yi heveslendiren tutum ve yönelimlerde hemen hemen hiç gündeme getirilmeyen fihhi boyutunun, İslami temellerinin ne olacağı sorusudur.

Ulus devletin sadece ulusal sınırlar, hinterlandı ile ilişkileri ve ulus kimlik siyaseti ile sınırlı olmayıp, uluslararası ilişkileri de sekülerize eden özelliğinin olduğu bu süreçte görmezlikten gelinebilir. İmparatorluğun mirasına sahip çıkmak, tarihi sorumlulukları yerine getirmek argümanı ile başlayan ki bunların önemli kısmı yeni dönemde Türkiye'yi müdahil olmaya zorlayan gelişme ve realiteler de olsa, gerekçelendirilmenin İslami zeminin tartışılmamış olmasıdır. Üstelik bu yaklaşımın kamuoyunda yaygın olarak İslamcılık ve ümmet bilinci ile karıştırılmış olması heveslenen rolün İslamcılık perspektifinden ele alınmayı, sorgulamayı iptal etmiyor

Soğuk Savaş dönemine kadar bu tür sorularla yüzleşmemeyi, üzerine sünger çekmeyi tercih ederek dünya sistemiyle uyum siyaset izleyen Türkiye'nin Ortadoğu'nun yeniden dizayn edildiği ortamda sadece tarihle değil ideolojik ezberlerle de yüzleşmesi gerekecek.